ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ ΕΤΗΣΙΑ

Ἐν Ἑλλάδι καὶ Κρήτῃ δρ. 10
Ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ φρ. χρ. 20

ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΑΠΑΞ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Ἔκδοσις πολυτελὴς διὰ τοὺς συνδρομητάς

Διεύθυνσις ὁδ. Πανεπιστημίου 53

ΕΤΟΣ Α'. || ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 19 Μαρτίου 1900 || Ἀριθ. 2

Η ΨΗΦΙΣΙΣ τοῦ νομοσχεδίου περὶ γενικῆς ἀρχηγίας τοῦ στρατοῦ ἀνατιθεμένη εἰς τὴν Α. Υ. τὸν Διάδοχον ἐγένετο ὑπὸ τῆς Βουλῆς· ἀναμένεται δ' ἡ κύρωσις τοῦ Βασιλέως, ὅπως κατασταθῇ νόμος τοῦ Κράτους. Ἡ σπουδαιότης τοῦ νόμου δὲν ἔγκειται τόσῳ εἰς τὴν ἀνάληψιν ὑπὸ τοῦ Διαδόχου τῆς γενικῆς Ἀρχηγίας τοῦ στρατοῦ, ὅσῳ εἰς τὸν ἀσυνήθη καὶ πρωτοφανῆ τρόπον καθ' ὃν ἐδόθη. Ὁ δὲ ἴδιος τρόπος εἶναι, ὅτι ἐδόθη αὕτη οὐχὶ ὑπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς τῆς νομοθετικῆς. Ἐδόθη δὲ ἰσοβίως καὶ ἀμετακλήτως καὶ μετὰ δικτατορικῶν δικαιωμάτων. Ἡ Α. Υ. ὁ Διάδοχος διὰ τοῦ νόμου τούτου δὲν προσλαμβάνει μόνον δικαιώματα ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐξουσίαν ἀλλὰ καταλαμβάνει ἐξ ὁλοκλήρου τὴν *δύναμιν* αὐτῆς τῆς Πολιτείας, ἄνευ τῆς ὁποίας ἐκλείπει αὐτὴ ἡ ἔννοιά της.

Ὅταν τὰ Συντάγματα ἐγκλείουσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν στασιμότητα διὰ τῶν περιεχομένων διατάξεων, δι' ὧν παρακωλύεται καὶ μονονοῦ ἀδύνατος καθίσταται ἡ διαρρύθμισις αὐτῶν πρὸς τὰς ἐπιγενομένας νέας ἀνάγκας, ἐπόμενον εἶναι νὰ καθίσταται τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ ἀπαθὲς ἀπέναντι ψηφίσεως νόμων, οἵτινες καταδήλως ἀντίκεινται πρὸς τὰ Συντάγματα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ λαὸς λησμονεῖ καθ' ὁλοκληρίαν καὶ αὐτὰς τὰς οὐσιωδεστάτας διατάξεις αὐτῶν ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν *σκοπιμότητα* τῶν ἀντισυνταγματικῶν νόμων καὶ πρὸς ταύτην διαμορφόνει τὴν γνώμην του. Ὑπὸ τοιαύτην κατάστασιν πραγμάτων δὲν εἶναι ἄπορον ὅτι ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἐψηφίσθη τὸ νομοσχέδιον περὶ γενικῆς ἀρχηγίας τοῦ στρατοῦ, [illegible] τῆς εἰσαγωγῆς του ἐν τῇ Βουλῇ ἄγνωστος καθ' ὁλοκληρίαν παρὰ τῷ λαῷ. Δὲν εἶναι ἄπορον, ὅτι ἡ Ἀντιπολίτευσις, ἐστερημένη τῆς ἐνισχύσεως, ἣν παρέχει ἡ κοινὴ γνώμη, ἥτις ἀληθῶς καθηδὲ συζητουμένου τοῦ ζητήματος τούτου, ἐγκατέλιπε σχεδὸν τὸν ἀγῶνα, περιορισθεῖσα εἰς ἁπλᾶς διαμαρτυρίας, ἐκτεθείσας διὰ τῶν ἀγορεύσεων ἐν *ὁμοφωνίᾳ* πάντων ἐκείνων, οἵτινες μετέσχον καὶ θὰ μετάσχωσι τῆς Κυβερνήσεως τῆς χώρας. Δὲν εἶναι ἄπορον, ὅτι καὶ ἄλλαι συνταγματικαὶ μεταβολαί, μέχρις ἀναιρέσεως τῆς οὐσίας τοῦ Συντάγματος, δύνανται νὰ ἐπακολουθήσωσι διὰ νόμων μετ' ἄκρας ἀπαθείας γενησόμεναι δεκταί.

Ἀλλ' ἂν ἡ ἀπάθεια ὑπάρχῃ νῦν ἀπὸ τῆς ὁποίας οἱ λόγοι δὲν δύνανται νὰ ἐξαγάγωσι τὸν λαόν, διὰ τοῦ χρόνου καὶ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου θὰ ἐπέλθωσιν τὰ πράγματα τὰ κυρίαρχα. Ἡ δύναμις δὲ τῶν πραγμάτων θὰ εἶνε ἀκατάσχετος τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ νομοσχεδίου κατεδείχθη ὅτι τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ ἦν ξένον πρὸς τὰς ἰδέας τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις ἀποβαλοῦσα τὴν πρωτοβουλίαν, κατέστη ὄργανον τῆς ψηφίσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας. Ὅταν δὲ καὶ ἂν ἐν τῷ μέλλοντι γεννηθῇ ὁ *κίνδυνος*, τότε ἀτυχῶς *Εἷς* καὶ μόνος θ' ἀντιμετωπίσῃ αὐτόν, διότι οὐδεὶς θὰ σκεφθῇ ν' ἀνεζητήσῃ τοὺς νῦν Ὑπουργοὺς ποῦ τότε θὰ ὑπάρχωσιν. Ἡ διαπλασθεῖσα αὕτη κατάστασις ἦν *πολιτικὸν σφᾶλμα* τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ *δειλία* συμπάσης τῆς Βουλῆς, ἥτι ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, ἂν ἐξῴθει τὰ πράγματα καὶ μέχρι διαλύσεως αὐτῆς, θὰ παρεῖχε ἐθνικὴν ὑπηρεσίαν ἀναγκάζουσα ὅπως διὰ νέων ἐκλογῶν ἀποφανθῇ ἀμέσως αὐτὸς ὁ λαὸς περὶ τοῦ Νομοσχεδίου. Διότι ἡ ὑπὸ τῶν Βουλῶν ψήφισις τοιαύτης σοβαρότητος διὰ τὰ ἐνδεχόμενα ἀποτελέσματα νομοσχεδίων ἂν δὲν ὑπερβαίνῃ συνταγματικῶς ἀλλ' ὑπερβαίνει οὐσιαστικῶς τὴν ἐντολήν, ἣν παρέχει εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους του ὁ λαός. Ἂν αἱ Βουλαὶ δὲν εἶνε καθ' ὁλοκληρίαν, ἀναμφιβόλως ὅμως προκειμένου περὶ τῶν ἐκτάκτων καὶ σοβαρῶν νομοθετημάτων, ἅτινα ψηφίζουσιν αὗται καὶ μάλιστα ὅταν ταῦτα εἶναι ἐναντία καὶ εἰς αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῆς συνταγματικότητος, *εἶναι συνθηματικὸν ψεῦδος*. Διὰ τοῦτο τότε μόνον τὸ πείραμα τῆς Ἀρχηγίας θὰ καθίστατο *ἀκίνδυνον*, ἂν αὐτὸς ὁ λαὸς ἐν ἐπιγνώσει *ἀμέσως* δι' ἐκλογῶν ἀπεφαίνετο τὴν ἑαυτοῦ γνώμην περὶ τοῦ νομοσχεδίου.

Φωτεινὸν σημεῖον ἐν τῷ ζητήματι τῆς Ἀρχηγίας τοῦ στρατοῦ ἓν καὶ μόνον διαφαίνεται. Ὅτι δηλαδὴ ἡ Α. Υ. ὁ Διάδοχος, σχῶν αὐτὸς τὴν πρωτοβουλίαν, ἐξ ἀγαθοτάτων πρὸς τὴν χώραν διαθέσεων ἀναμφιβόλως, τῆς ἀναλήψεως τῆς γενικῆς Ἀρχηγίας τοῦ στρατοῦ, ἀνέλαβε καὶ τὴν εὐθύνην καὶ τὸν κίνδυνον τὸν ἐκ τῆς ἀποφάσεώς του ταύτης. Ἀλλ' ὅσοι ἀπορασίζουσι ν' ἀναλαμβάνωσι κινδύνους εἶνε ἱκανοὶ νὰ πράξωσι καὶ τὸ ἀγαθόν.

Ν. ΓΟΥΝΑΡΑΚΗΣ.

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΔΥΤΙΚΩΝ ΔΕ-ΑΓΓΕΛΙΣ

Τὴν ἑσπέραν τῆς παρελθούσης Τετάρτης, ἀπεβίωσεν ἐν Ρώμῃ ὁ δυτικὸς ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Σεβ. δε-Ἄγγελις, ἐν ἡλικίᾳ 52 ἐτῶν.

Ὁ μεταστὰς κληρικὸς ἀνῆκεν εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Γεννηθεὶς ἐν Castro dei Volsi, πλησίον τῆς Ρώμης, νεώτατος, μέλις τὸ 16ον ἔτος τῆς ἡλικίας του διατρέχων, κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τῶν Φραγκισκανῶν. Ἦν διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Θεολογίας, ἐγνώριζε δὲ κατὰ βάθος πλὴν τῆς μητρικῆς γλώσσης, τὴν λατινικήν, τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ἑλληνικήν, ἣν ἀπταίστως καὶ γλαφυρῶς ὡμίλει.

Διέμεινεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ 16 ἔτη, μεθ' ὃ ἐκλήθη εἰς Ρώμην διατελέσας ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ τάγματός του ἐπὶ πενταετίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Ζαφρίνου, ἐξελέγη ὁ δε-Ἄγγελις ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κατὰ τὸ 1895.

Ἐλθὼν ἐνταῦθα, κατέκτησε τὰς συμπαθείας τῶν τε δυτικῶν καὶ τῶν ὀρθοδόξων διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἀρετάς. Ἦν ἐλεήμων, γλυκὺς τὸν χαρακτῆρα καὶ φιλελληνικώτατος τὸ αἴσθημα. Οὐδεὶς θὰ λησμονήσῃ ὅτι κατὰ τὴν θλιβερὰν ἐποχὴν τοῦ πολέμου ὁ δε-Ἄγγελις, μετὰ πόνου, παρηκολούθει τὰ ἀτυχήματα ἡμῶν, προκαλέσας μάλιστα παρὰ τοῦ Πάπα εὐχὰς ὑπὲρ εὐοδώσεως τοῦ ἀγῶνος καὶ ἀπέστειλε τρεῖς ἱερεῖς εἰς τὸν πόλεμον ὅπως φέρωσι τὰς παραμυθίας τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς δυτικοὺς στρατιώτας καὶ ἐνθαρρύνωσιν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἐκ τούτων, δύο μέν, οἱ αἰδεσ. ἱερεῖς κ.κ. Παλαμάρης καὶ Ρωμάνος μετέβησαν εἰς Θεσσαλίαν ὁ δὲ τρίτος, αἰδεσ. κ. Φραγκ. Χαρικιόπουλος εἰς Ἄρταν.

Δυστυχῶς ἐπέπεσε λίαν ἐνωρὶς καὶ ἐν ἀκμῇ ἔτι τῆς ἡλικίας νὰ ἐκλείψῃ ὁ δε-Ἄγγελις, προσθληθεὶς ἀπό τινος χρόνου ὑπὸ καρκίνου. Τελευταίως, ἤτοι πρὸ εἴκοσιν ἡμερῶν, πρὶν ἢ μεταβῇ εἰς Ρώμην ὅπως ὑποστῇ ἐγχείρισιν ἤτις ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον, ὁ δε-Ἄγγελις, παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Βασιλέα, ὅπως ἀποχαιρετήσῃ αὐτόν, διετράνωσε καὶ πάλιν, ἀλλὰ διὰ τελευταίαν πλέον φοράν, τὰ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀκραιφνῆ αὐτοῦ αἰσθήματα, εὐχηθεὶς πολλὰ ὑπὲρ τῆς χώρας ταύτης, ἣν ἐσυνήθιζε ν' ἀποκαλῇ δευτέραν πατρίδα του.

Ὁ θάνατος τοῦ ἀοιδίμου ἀρχιεπισκόπου ἐδύθισεν εἰς πένθος σύμπασαν τὴν κοινωνίαν ἥτις χθές, Σάββατον, διετράνωσε τὸ βαθύτατον ἄλγος της, κατὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς μνημόσυνον ὅπερ ἐψάλη ἐν τῷ Δυτικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Ο ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΦΥΛΕΤΙΚΟΥ ΜΙΣΟΥΣ

Δὲν δύναμαι νὰ εἴπω ἂν καλῶς ἢ κακῶς πράττουσιν οἱ ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου προϊστάμενοι παρ' ἡμῖν τῆς παιδείας ἀπέχοντες πρὸς καλλιέργειαν τοῦ πατριωτικοῦ αἰσθήματος τῆς χρήσεως μέσου, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται κατακόρως ἀπό τινων δεκάδων ἐτῶν πᾶσαι αἱ κυβερνήσεις τῶν λαῶν, ὧν αἱ ἐθνικαὶ ἀξιώσεις ἐκτείνονται πέραν τῶν γεωγραφικῶν αὐτῶν ὁρίων. Πασίγνωστον εἶνε, ὅτι αἱ μεταξὺ τῶν κρατῶν ἔριδες μετέβαλον φύσιν κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν, προκαλούμεναι καὶ διεξαγόμεναι οὐχὶ ὡς πρότερον ἐκ τῆς φιλοδοξίας καὶ τῶν ἀντιζηλιῶν τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν ὑπουργῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς παροξύνσεως τῶν λαϊκῶν παθῶν, ἡ δὲ διὰ παντὸς μέσου καὶ ἰδίως διὰ τῆς παιδαγωγίας διέγερσις καὶ ἐνίσχυσις τῶν παθῶν τούτων καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν πρὸς ὑπηρεσίαν ὡρισμένου [illegible] κλάδος τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης. Τὴν ἐπιστήμην ταύτην ἐκαλλιέργησαν καὶ προήγαγον ἀπὸ ἡμίσεως ἤδη αἰῶνος πρὸ πάντων οἱ Γερμανοὶ οἱ δυνάμενοι νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἱδρυταὶ αὐτῆς. Ἡ τοιαύτη πατριωτικὴ ἢ μᾶλλον μισόξενος παιδαγωγία συνετέλεσε κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἔκρηξιν τοῦ γαλοπρωσσικοῦ πολέμου καὶ πιθανῶς εἰς τὴν ἔκβασιν αὐτοῦ. Τοὺς γερμανοὺς πολεμιστὰς ἐμόρφωσαν οὐ μόνον οἱ στρατιωτικοὶ ὀργανωταί, ἀλλὰ καὶ οἱ διδάσκαλοι, οἱ ἀπὸ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου φροντίσαντες κατ' ἀνωτέραν διαταγὴν νὰ ἐνσπείρωσι καὶ ν' ἀναπτύξωσι μέχρι φανατισμοῦ τὸ γερμανικὸν αἴσθημα καὶ τὸ μῖσος κατὰ τῆς φυλῆς, πρὸς ἣν ἠτοιμάζοντο ν' ἀγωνισθῶσι. Τὰ σχολικὰ προγράμματα καὶ τὰ πρῶτα διδακτικὰ βιβλία, τὰ ἀλφαβητάρια, αἱ στοιχειώδεις ἱστορίαι καὶ γεωγραφίαι καὶ τὰ ἄλλα ἐφαίνοντο ἐπίτηδες συνταχθέντα πρὸς τοιοῦτον σκοπόν. Τοῦτο κατέστησεν ἀναμφισβήτητον διὰ τῆς παραθέσεως πλείστων ἐξ αὐτῶν χωρίων ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ὑπουργείου τῆς παιδείας καὶ γνωστὸς ἡμῖν πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις γαλλικῆς Σχολῆς Ἀλβέρτος Δουμόντ. Τὸ παράδειγμα τῶν Γερμανῶν ἠκολούθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ τὰ λοιπὰ κράτη, ἡ Ρωσσία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ρωμουνία, ἡ Σερβία καὶ ὡς πάντες γνωρίζομεν, ἡ Βουλγαρία. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐμβολιασμοῦ φυλετικοῦ φανατισμοῦ διὰ τῆς παιδαγωγίας κατήντησε τόσον γενική, ὥστε ἐπιφανὴς διπλωμάτης, ὁ Ἀνδρόσσυς, ἂν ἐνθυμούμεθα καλῶς, συνείθιζε νὰ λέγῃ, ὅτι ἀσφαλέστατος τρόπος ὅπως μαντεύσῃ τις τὰς τάσεις καὶ τὰς προθέσεις κράτους τινὸς εἶνε νὰ ἐρευνήσῃ τὰ προγράμματα τῶν σχολείων καὶ πρὸ πάντων τίνι τρόπῳ διδάσκεται ἐν τοῖς ἐγκεκριμένοις ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως βιβλιαρίοις ἡ ἱστορία καὶ ἡ γεωγραφία.

Πρόχειρα πρὸς τοιαύτην ἔρευναν ἔτυχε νὰ ἔχωμεν μόνα τὰ ἰταλικὰ τὰ ἀρκοῦντα, ὡς πιστεύομεν, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀκριβείας τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων. Ταῦτα ἀπὸ τῆς συνομολογήσεως τῆς τριπλῆς συμμαχίας εἰς ἕνα μόνον φαί-

νονται ἀποβλέποντα σκοπόν, νὰ ἐμψυχώσωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἰταλοπαίδων ἀντιπάθειαν καὶ περιφρόνησιν πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ ἄσβεστον πόθον ἀνακτήσεως τῶν ὑπ' αὐτῆς κατεχομένων τμημάτων ἰταλικῆς χώρας, τῆς Κορσικῆς δηλ. τῆς Νικαίας καὶ τῆς Σαβοΐας. Πρὸς τοῦτο τὸ συνηθέστατον καὶ ἐγκεκριμένον πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων ἀναγνωσματάριον εἶνε τὸ ἐν ἔτει 1879 ἐκδοθὲν «Ἀπάνθισμα ἐκ τῶν σκέψεων τοῦ Γιοβέρτη». Ὡς ἀπόγευμα τοῦ πνεύματος τὸ ὁποῖον ἐπεκράτησε περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν «Σκέψεων» τοῦ κλεινοῦ φιλοσόφου ἱκανὰ νομίζομεν τὰ κατωτέρω ἐκ τοῦ «Ἀπανθίσματος» ἀποσπάσματα.

* *
*

«Περὶ τῆς διανοητικῆς ἀξίας τῶν Γάλλων ἐπεκράτησεν ἀπὸ ἱκανοῦ χρόνου ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἰδίως ἐν Ἰταλίᾳ πάντῃ ἀνυπόστατος γνώμη, τοῦτο δὲ ἐκ τῆς ἐπιδεξιότητος δι' ἧς κατόρθωσαν οὗτοι νὰ οἰκειοποιηθῶσι πάσας τῶν ξένων ἐθνῶν τὰς ἰδέας καὶ ἐφευρέσεις, ἐπιθέσαντες ἐπ' αὐτῶν τὴν σφραγῖδα τῆς γαλλικῆς ἐπιπολαιότητος, ὅπως ὑποτιθῶσι γαλλικαί. Συνετέλεσε δὲ καὶ ἡ διάδοσις τῆς πενεστάτης αὐτῶν γλώσσης τῆς ἐντελῶς στερουμένης δυνάμεως καὶ ἁρμονίας. Πρῶτον καθῆκον παντὸς Ἰταλοῦ εἶνε ν' ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ τῆς τοιαύτης προλήψεως».

* *
*

«Ὁ Ναπολέων πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς Ἰταλός, διότι ἡ Κορσικὴ ἀνήκει πνευματικῶς καὶ γεωγραφικῶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, πολιτικῶς δὲ οὐδέποτε ἡνώθη μετὰ τῆς Γαλλίας ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ κατακλυσμοῦ μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεως τοῦ Ναπολέοντος. Κορσικανὸς δὲ ἀξιωματικὸς καταγόμενος ἐκ Τοσκαννικῆς οἰκογενείας εἶνε τόσον μόνον Γάλλος, ὅσον καὶ Ἰνδὸς γεννηθεὶς ἐν Περουβίᾳ ἢ ἐν Μεξικῷ κατὰ τὸ ἔτος τῆς κατακτήσεως τῶν χωρῶν τούτων ὑπὸ τοῦ Κορτὲζ καὶ τοῦ Πιζάρου πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς Ἱσπανός. Μόνον οἱ Παρισινοὶ δύνανται νὰ πιστεύωσι Γάλλον τὸν Ναπολέοντα ἐκ τῆς οἰήσεως καὶ τῆς κενοδοξίας ἐκείνης, ἥτις [illegible] τοὺς νὰ ὀνομάζωσι τὴν Μεσόγειον [illegible] μνην».

* *
*

«Πρῶτος ὁ Ἀλφιέρης, ὁ μέγιστος ἂν ὄχι τῶν ποιητῶν, ἀλλὰ βεβαίως τῶν πατριωτῶν εἶχε τὸ θάρρος νὰ βροντοφωνήσῃ τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν: «Ὅτι οἱ Ἰταλοὶ ἐκ τῆς φύσεως, τοῦ χαρακτῆρος, τοῦ πνεύματος, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀναμνήσεως τῆς παρελθούσης δόξης καὶ τῶν ἐθνικῶν δυστυχημάτων πρέπει νὰ ἦναι ἄσπονδοι ἐχθροὶ τῆς Γαλλίας».

* *
*

«Ἡ ματαιοφροσύνη θυγάτηρ τῆς ἐπιπολαιότητος εἶνε τὸ χαρακτηριστικὸν ἐλάττωμα τῶν ἀσθενῶν πλασμάτων, τῶν γυναικῶν, τῶν παιδίων καὶ τῶν Γάλλων».

* *
*

«Οἱ πρόγονοι ἡμῶν Ρωμαῖοι ἠξίωσαν καὶ κατώρθωσαν νὰ γείνωσι κοσμοκράτορες. Ἀλλ' ὁποία διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Γάλλων περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν πρὸς τοῦτο μέσων καὶ τὴν διάρκειαν τῶν κατακτήσεων! Οἱ μὲν Ρωμαῖοι συνείθιζον νὰ ἐνεργῶσιν, οἱ δὲ Γάλλοι μόνον νὰ καυχῶνται. Οὗτοι εἶναι οἱ πρῶτοι ψεῦσται τοῦ κόσμου, ἡ δὲ ἀκαταμέτρητος αὐτῶν οἴησις καθιστᾷ αὐτοὺς γελοίους».

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Γιοβέρτη συλλογὴ καὶ τὸ αὐτὸ ἐπεκράτησε πνεῦμα κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν ἄλλων σχολικῶν Ἀνθολογιῶν (Florilegio). Τοιαῦτα καὶ τὰ ἀλφαβητάρια καὶ ἀναγνωσματάρια τὰ περιέχοντα καὶ πατριωτικὰ ἀσματα ἀποστηθιζόμενα ὑπὸ τῶν μαθητῶν. Ἐν αὐτοῖς διαπρέπουσι τὰ τοῦ Φιλικάϊα, τὸ γνωστὸν καὶ παρ' ἡμῖν ἐξ ἀπομιμήσεως τοῦ Ἀλ. Σούτσου ἐν τῷ Περιπλανωμένῳ:

«Ὦ ἂν ἦσουν Ἰταλία ὀλιγώτερον ὡραία
ἢ πλειότερον ἀνδρεία κτλ.».

καὶ τὸ πολύκροτον ἄλλο περὶ τῶν Γαλατικῶν ὁρδῶν, «αἵτινες ἐπότισαν τοὺς ἵππους των εἰς τὸ αἱμοβαφὲς ρεῖθρον τοῦ Πάδου». Ἕκαστον δὲ ἄσμα συνοδεύεται ὑπὸ σημειώσεως καταλλήλου πρὸς κορύφωσιν τοῦ ἀντιγαλλικοῦ φρονήματος τῶν παιδαρίων, οὐδὲ λησμονεῖται βεβαίως ἡ φοβερὰ ἀρὰ τοῦ Λεοπάρδη: Ὁ Francia scelerata e nera» «Μαύρη καὶ κακοῦργος Γαλλία!» Ἐπειδὴ δὲ πλὴν τῆς ἀναγνώσεως διδάσκονται ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις ἱστορία καὶ γεωγραφία, ἐλήφθη φροντὶς ὅπως τὰ στοιχειώδη ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικὰ βιβλιάρια ὡς καὶ οἱ συνοδεύοντες ταῦτα χάρται συντελῶσι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν. Ἐκ τούτων διδάσκονται τὰ παιδία. «Ὅτι ἡ Σαβοΐα ἡ κομητεία τῆς Νικαίας καὶ ἡ Κορσικὴ εἶναι κλάσματα τοῦ ἰταλικοῦ ἐδάφους, τοῦ γεννήσαντος τοὺς μεγίστους τῆς οἰκουμένης ἄνδρας, τὸν Ἰούλιον Καίσαρα, τὸν Δάντεν, τὸν Γαλιλαῖον. τὸν Κολόμβον, τὸν Βονοαρρότην καί ..τὸν Βοναπάρτην».

Ἐν δὲ τοῖς στρατιωτικοῖς σχολείοις διδάσκεται ἡ ἱστορία τοῦ καθηγητοῦ Μαρσέλλη, ἐν ᾗ πλὴν πλείστων ἄλλων ὁμοίων περικοπῶν ἀναγινώσκομεν καὶ τὰς ἑξῆς: «Ἀπὸ πολλοῦ προεβλέπετο ἡ κατάπτωσις τῆς Γαλλίας καὶ ἡ ἐπικράτησις τῶν Γερμανῶν εἰς παντὰ τὰ ἔργα τοῦ πολιτισμοῦ. Μέγα εὐτύχημα ὑπῆρξε δι' ἡμᾶς ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς γαλλικῆς ἐπιδράσεως καὶ ἡ στενὴ ἕνωσις μετὰ τῆς Γερμανίας, τῆς προεξαρχούσης τῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος» Καὶ κατωτέρω: «Εἰς τὴν Γερμανίαν ὀφείλομεν εὐγνωμοσύνην διὰ δύο μεγάλα εὐεργετήματα. Αὕτη ἀπέδωκεν ἡμῖν τὴν Ρώμην καὶ ἔτι μᾶλλον εὐηργέτησεν ἡμᾶς συντρίψασα τὴν δύναμιν τῆς ὀχλοπρᾶς Γαλλίας, τῆς ὁποίας ἠσθάνθημεν πόσον πικρὰ καὶ ταπεινωτικὴ εἶναι ἡ κηδεμονία. Προτιμότεροι εἶναι οἱ ἀπέχοντες λύκοι γειτόνων σκύλων ἀρπάνων καὶ γαυγιστῶν (Cani rapaci e baianti)».

Τοιοῦτος εἶναι ὁ ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τῆς γείτονος αὐτῆς πόλεμος διὰ τοῦ σχολείου καὶ ὅμοιος περίπου ὁ διεξαγόμενος ὑπὸ τῶν ἄλλων κρατῶν κατ' ἐκείνων πρὸς τοὺς ὁποίους προβλέπουσιν ὅτι πιθανὸν εἶνε ἡμέραν τινὰ νὰ συμπλακῶσιν.

Πανταχοῦ ὁ διδάσκαλος παραγγέλθη νὰ προ διαθέτῃ τοὺς μέλλοντας ἀγωνιστὰς ἐγκεντρίζων αὐτοῖς ἀρκούδ[illegible] αὐτοῦ θεωρεῖται ἀποτελεσματικώτερον τοῦ τῶν δημοσιογράφων, οἵτινες μόνον ἐπιπόλαιον καὶ ἐφήμερον πατριωτικὸν φανατισμὸν δύνανται νὰ ἐμπνεύσωσιν, ἐνῷ πολὺ μονιμώτεροι εἶναι καὶ δυσεξάλειπτοι τῆς νεαρᾶς ἡλικίας αἱ ἐντυπώσεις. Ὁ τοιοῦτος ἐνοφθαλμισμὸς μίσους δὲν εἶναι βεβαίως ἔργον φιλάνθρωπον καὶ χριστιανικόν. Οὔτε τὸν ἐπιδοκιμάζομεν, οὔτε τολμῶμεν νὰ τὸν συστήσωμεν, ἀπ' ἐναντίας μάλιστα θὰ ἐκλίνομεν μᾶλλον νὰ συγχαρῶμεν τὰς τῆς ἑλληνικὰς κυβερνήσεις, ὅτι οὐδέποτε ἐσκέφθησαν νὰ καλλιεργήσωσι τὸ μικρόβιον τοῦ φυλετικοῦ μίσους ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ἑλληνοπαίδων. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ ἄλλα ἔθνη ἐθεώρησαν τὴν καλλιέργειαν ταύτην ὡς ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τῆς γενικῆς στρατολογίας, ὅτι οὐ μόνον πολιτικοὶ ἄνδρες. ἀλλὰ καὶ φιλόσοφοι οἷοι ὁ Φίχτιος καὶ ὁ Γιοβέρτης συνιστῶσιν αὐτὴν ὡς πατριωτικὸν καθῆκον καὶ πρὸ πάντων ὅτι τοιοῦτον ὅπλον μεταχειρίζονται κατακόρως κατὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ τὰ ἀντίζηλα παρὰ τὸν Αἷμον ἔθνη, δὲν τολμῶμεν ν' ἀποφανθῶμεν ὅτι πάντες οὗτοι ἔχουσιν ἄδικον καὶ ὅλως περιττὸν θὰ ἦτο ν' ἀντιτάξωμεν καὶ ἡμεῖς τοιοῦτον εἰς τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ ἐκβουλγαρίσωσι τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Σταγειρίτην.

ΕΜΜ. ΡΟΪΔΗΣ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΣ

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Τὸ παιδίον τὸ ὁποῖον πρὸ δέκα ἐτῶν ἐπήδησεν εἰς μίαν πειραϊκὴν λέμβον διὰ νὰ φύγῃ πρὸς τὸ ἄγνωστον μέλλον, ἐπιστρέφει σήμερον καλλιτέχνης, κύπτει ὑπὸ βάρος δαφνῶν. Προσεπάθει νὰ μοῦ παραστήσῃ πρὸ ὀλίγου ὁ Ἀποστόλου τί αἰσθάνεται εὑρισκόμενος αἰφνιδίως ὑπὸ τὸ φῶς τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωνε. Δι' αὐτὸν οἱ Ἀθῆναι εἶνε ὡς πόλις ἐκταφεῖσα. Πρὸ δέκα ἐτῶν ἦτο ἄλλη, ἐντελῶς ἄλλη. Σήμερον εἰς τὰ ἄμματα τοῦ ἐπανερχομένου τέκνου τῶν Ἀθηνῶν, πρασινοβολοῦν κῆποι, ἀνοίγονται λευφόροι κατάφυτοι, ἀστράπτουν λευκότητες οἰκοδομικῶν καλλιτεχνημάτων. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ κενότερα καὶ εἰς τὰ ἀσημότερα θεάματα τοῦ ἄστεως, ἡ ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνου εὑρίσκει κάλλος τὸ ὁποῖον μόνον ὁ νοσταλγῶν τὴν γενέθλιον γῆν δύναται νὰ ἀπολαύσῃ. Τὴν ὥραν ἐκείνην κατὰ τὴν ὁποίαν μοῦ περιέγραφε τί αἰσθάνεται βλέπων πάλιν τὰς Ἀθήνας ὁ Ἀποστόλου, δὲν ἦτο δι' ἐμὲ καλλιτέχνης τῆς φωνῆς. Ἦτο καλλιτέχνης τοῦ χρωστῆρος. Ἦτο ζωγράφος χύνων χρώματα ἐπὶ τῶν Ἀθηνῶν.

— Ἀ τί εἶνε ἐκεῖνος ὁ κῆπος τοῦ Ζαππείου ποῦ περιβάλλει τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

Δι' ἐμὲ ὁ κῆπος τοῦ Ζαππείου, ἦτο ὁ γνωστὸς κῆπος εἰς τὸν ὁποῖον βυθίζω τοὺς περιπάτους καὶ τὰς σκέψεις μου ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν. Ἀλλὰ μετὰ τοὺς ὕμνους τοῦ Ἀπαστέλου τὸν ἐπεσκέφθην τὴν ἐπομένην καὶ μοῦ ἐφάνη ἐντελῶς νέος, γοῦντος καλλιτέχνου. Τί νὰ ἠσθάνθη ἀρά γε ὅταν διῆλθε στενὰ καὶ συνοικίας τῆς Νεαπόλεως, σῴζοντα ἀκμὴ ἀπηχήσεις τῆς φωνῆς του, ἁπλάστου ἀκμὴ φωνῆς, διαλαλούσης τὸ ὑπαυγάζον μέλλον; Βεβαίως πολλὰ πράγματα θὰ ἤλλαξαν ἐκεῖ. Πολλὰ παράθυρα πρὸς τὰ ὁποῖα ἐτραγούδησε, δὲν ὑπάρχουν πλέον. Τὰ στενὰ τὰ ὁποῖα προσέδιδον εἰδύλλιον εἰς τὴν νυκτερινὴν καντάδαν, ἔχουν ἤδη πλατυνθῇ καὶ ἔγειναν πεζαὶ ὁδοὶ ἀνοίγουσαι τόπον εἰς τὴν συγκοινωνίαν. Τὰ χαμόσπιτα ὑψώθησαν εἰς μέγαρα. Μορφαὶ ἐξηφανίσθησαν. Μορφαὶ ἀνέκυψαν νέαι. Οὐδὲ αἱ ἐρυθρόστολοι περίπολοι τῶν χονδρῶν ἀστυνομικῶν κλητήρων ἔρχονται πλέον νὰ συλλάβουν τὸν διαταράσσοντα τὴν τάξιν τραγουδιστὴν καὶ νὰ τοῦ θραύσουν τὴν κιθάραν. Ὅλα ἐχάθησαν καὶ σήμερον ἐπιστρέφουν τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο ἐκ τῆς λήθης, καλούμενα ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ καλλιτέχνου.

Ἦτο ἐν μέσῳ φίλων του παλαιῶν, ὅταν τὸν εἶδον τὴν πρώτην ἐσπέραν τῆς ἀρίξεώς του. Μοῦ συνέστισεν ἕνα, ἄλλοτε συντραγουδιστὴν του.

— Ἦτο ἔξοχος τενόρος ὁ κύριος—εἶπε.

— Καὶ τώρα δὲν εἶνε;

— Ὄχι πλέον! Τώρα ἡ φωνή του ἔπεσε μεταξὺ καὶ βαρυτόνου καὶ μπάσου. Τί μεταβολή! Ὅταν ἤκουσα πῶς ὁ θυμάσιος ἐκεῖνος τενόρος κατήντησε βαρύτονος, μοῦ ἐφάνη πῶς μετεβλήθησαν ὅλαι αἱ Ἀθῆναι. Τοῦ ἔλεγα πρὸ ὀλίγου ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει